

İÇİNDEKİLER

BEŞİNCİ BASKI İÇİN ÖN SÖZ	5
KISALTMALAR	7
GİRİŞ	9
DİVAN EDEBİYATINDA TÜRLER	17
BAHÂRİYYÂT	19
BAHÂRİYYE	19
BAHAR-NÂME	25
BÂH-NÂME	25
BAYRAMİYYE	28
BERFİYYE	28
BEŞÂRET-NÂME	28
CÜLÛSİYYE	28
ÇİHL HADİS	32
ESBİYYE	32
ESMÂ-İ HÜSNÂ	32
FERESİYYE	40
FETHİYYE	40
FETİH-NÂME	40
FİRÂSET-NÂME	46
FÜTÛVVET-NÂME	46
GAZÂ-NÂME	61
GAZAVÂT-NÂME	61
HADİS-İ ERBA'İN	70
HECÂ	70
HEZEL/HEZL	70
HEZELİYYÂT	75
HİCV/HİCVİYYE	75
HİLYE (ŞEMÂİL) -İ ŞERİF	80
İYDİYYE	94
İSTİMDÂD	98
İŞRET-NÂME	98
KERÂMÂT-NÂME	98
KIRK HADİS	98
KİYÂFET-NÂME	108
LATİFE	121
LETÂYİF-NÂME	121
LÜGAZ	126
MAKÂMÂT-NÂME	130
MEDHİYE	130
MENÂKİB-NÂME	135

MENÂSİKÛ'L-HAC / MENÂZİL-İ HAC	150
MERSİYE	150
MEV'IZE	161
MEVLİD	161
MÎ'RÂCİYYE	175
MÎ'RÂC-NÂME	175
MU'AMMÂ	191
MÛNÂCÂT	198
NA'T	203
NASİHAT-NÂME	211
NEFEHÂT	211
NEVRÛZİYYE	211
PEND-NÂME	211
RAHŞİYYE	225
RAMAZANİYYE	230
RAMAZAN-NÂME	230
REBİİYYE	247
REŞEHÂT	247
SAHBÂ-NÂME	247
SÂKÎ-NÂME	247
SEFÂRET-NÂME	267
SEFER-NÂME	280
SELÂM-NÂME	280
SELİM-NÂME	280
SEYAHAT-NÂME	290
SÎTÂYİŞ-NÂME	299
SİYÂSET-NÂME	299
SÛRİYYE	309
SÛR-NÂME	309
SÜLEYMAN-NÂME	324
ŞATHİYYE	331
ŞEHRENGİZ	336
ŞEMÂİL-İ ŞERİF	351
ŞİTÂİYYE	351
ŞU'ARÂ TEZKİRELERİ	354
TARİH DÜŞÜRME SANATI	378
TAZARRÛ-NÂME	387
TEHZİL	387
TEVHİD	387
TEZKİRET'ÛL-EVLİYÂ	396
VEKÂYİ'-NÂME	396
VELÂYET-NÂME / VİLÂYET-NÂME	396
VİLÂDET-NÂME	396
ZAFERNÂME	396
GENEL BİBLİYOGRAFYA	405

BEŞİNCİ BASKI İÇİN ÖN SÖZ

Edebî türler, tıpkı canlı organizmalar gibi doğan, büyüyen, belirli bir ömür sürdükten sonra hayatini yitiren varlıklardır. Ortaya çıktıkları tarihi süreçler, içinde buldukları coğrafyalar ve kültürler, mensup oldukları edebiyatlar ya da edebî ekoller ne kadar farklı olursa olsun, her birinin “tür” olarak belli bir kimliği ve kendine has bir karakteri vardır. Bu durum, onların birbirinden asla etkilenmediği anlamına gelmez. Zira, edebî türlerin varlık alanı, sanatın evrensel alanı ile örtüşür. Öyle olunca da türler, sınır tanımayan ilerleyişleri ile asırlar boyunca, dünyanın benzer kültürleri yaşatan coğrafyaları başta olmak üzere, bir toplumdaki diğerine geçerek, zaman zaman da kendi içinde belirli değişimlere uğrayarak var olurlar.

Bugün artık yapılması gereken, birçoğu klâsiklerimiz arasında yer alan bu edebî ürünleri “tür” adına belli başlıklar altında tasnif etmenin de ötesinde, Divan edebiyatımızın kaynaklarından başlamak sûretiyle, sözkonusu türleri daha yakından tanımak olmalıdır. Bir zamanlar sanat, estetik, edebiyat ve kültür adına, kısacası insanlık adına ortaya konulan bu metinleri, ortaya çıkış gerekçeleri, temsilcileri, tür çerçevesinde kaleme alınan eserlerle bunlar üzerinde yapılan araştırmalara ışık tutacak çalışmaları yapmak bu kültüre mensup her aydının sorumluluğu olmalıdır.

Bu düşünceden hareketle hazırladığımız bu eserde, Divan edebiyatı çerçevesinde vücut bulmuş toplam 79 tür ele alınmış ve bu türler etrafında ileri sürülmüş kuramlar, türlerin doğuşu (Arap, İran, Türk edebiyatlarında) veya ortaya çıkışı, tanımı, ortaya çıkış gerekçeleri, türün tarihî gelişimi, maruz kaldığı değişimler ile türlerin yapısı hakkında az çok bir fikir oluşmasına yardımcı olabilecek örnek metinler verilmiştir. Bu eserle birlikte klâsik edebiyatımız bünyesinde ortaya çıkan söz konusu türlere dair en önemli aşama, yeni görüşlerin ve farklı bakış açılarının dikkatlere sunulması ve yeniden değerlendirilmesi olacaktır. Zira her geçen gün “tür”lere dair akademik anlamda yeni ve ayrıntılı çalışmalar yapılmakta, yeni görüş ve düşünceler ileri sürülmekte, bugüne kadar türler hakkında bilinenler yeni araştırmalarla farklı boyutlar kazanmaktadır.

Bugüne kadar çeşitli edebiyat tarihleri ile kültür, sanat, dil ve edebiyat konularını içine alan yeni ansiklopedik faaliyetler ve ülkemizin çeşitli üniversitelerinde yapılan akademik çalışmalar, bilimsel araştırmalar, hazırladığımız eserde yer alan bilgilerin hareket noktasını oluşturmuştur. Türlerle dair farklı bilimsel kaynaklarda, bugüne kadar yazılmış/söylenmiş ne varsa bir araya getirilmeye ve söz konusu malzemenin yeniden değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Eserin “Giriş” kısmında “tür” kavramı ile ilgili bugüne kadar ortaya çıkan farklı tanımlar, tür çevresinde ülkemizde ve batı dünyasında oluşan tartışmalar

ve yeni kuramlar ele alınmış ve yapılan değerlendirmeler dikkatlere sunulmuştur. Divan edebiyatına özgü türler eserde alfabetik sırayla verilmiş, birden fazla isimle bilinen bazı türlerin en çok tanınan ve bilinen ismi tercih edilmiş, ikinci derecede kalan isimler belirtilmekle beraber asıl isme gönderme yapılmıştır. Eserin baş tarafına, metin içerisinde yapılan kısaltmaları gösteren bir “*Kısaltmalar Listesi*” konulmuş, türle ilgili olarak yapılan çalışmaları en geniş ölçüde gösteren kaynaklar, bölümlerin sonuna eklenen birer “*bibliyografya*”da gösterilmiş, ayrıca kitabın sonuna türlere dair zengin bir “*Genel Bibliyografya*” eklenmiştir.

Divan edebiyatı alanında “tür”lere dair yapılacak yeni çalışmalara bir katkı aralaması ümidiyle yola çıktığımız ve bu nedenle hazırladığımız eserin 5. Baskısına ulaşmış bulunuyoruz. Bilhassa üniversitelerimizin ilgili alanlarında eğitim-öğretim faaliyetleri içinde bulunan öğretim üyesi arkadaşlarımızın ve öğrencilerimizin yakın ilgi ve alâkası elbette bizleri şevklendirmiş, onurlandırmıştır. Gayretimiz, çabamız her baskısıyla birlikte eksiklerinin ve kusurlarının giderildiği bir esere ulaşmaktır. Bu vesile ile siz değerli okuyucularımıza ve kitabımızın her baskısını titizlikle gerçekleştiren ve çalışmamızın bilim dünyasına ulaşmasında büyük emek sarfeden *Grafiker Yayınları* yetkililerine ve çalışanlarına ayrıca şükranlarımı sunarım.

Doç. Dr. Rıdvan Canım
Ankara - 2016